

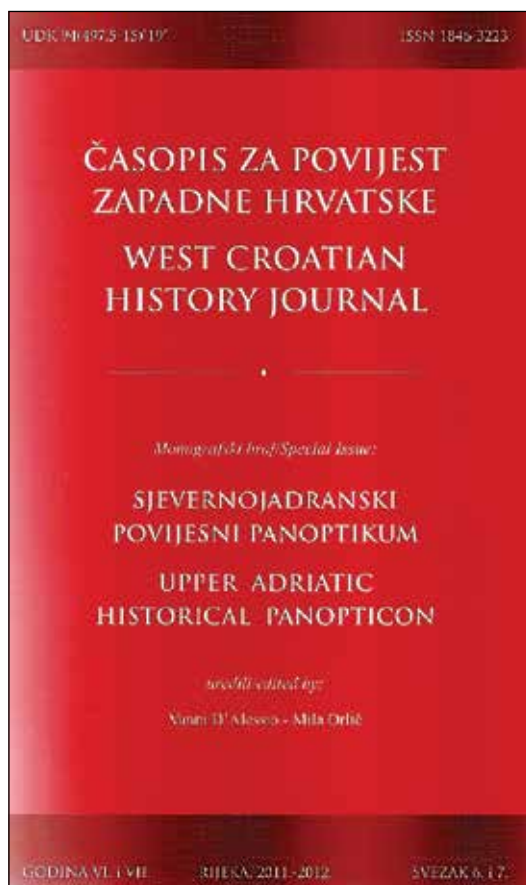
ČASOPIS ZA POVIJEST ZAPADNE HRVATSKE / WEST CROATIAN HISTORY
JOURNAL, VI-VII, 2011-2012, 6-7 (monografska št.: SJEVERNOJADRANSKI
PANOPTIKUM / UPPER ADRIATIC HISTORICAL PANOPTICON), 273 strani.

Časopis za povijest zapadne Hrvatske je pod uredništvom prof. Vesne Bauer Munić začel izhajati že leta 2006, spodbudo za ponoven izid omenjene znanstvene revije pa je šest let kasneje dala organizacija mednarodnega zborovanja z naslovom *Severni Jadran zgodovinski panoptikum / Sjeverni Jadran povijesni panoptikum* (oktober 2011), na katerem so sodelovali znanstveniki iz Hrvatske, Italije in Slovenije. Poleg desetih avtorjev iz navedenih dežel, ki se s svojimi prispevki pojavljajo v tej monografski ediciji, je petnajst recenzentov razen iz Hrvatske, Italije in Slovenije, tudi iz Nemčije in ZDA. Zbornik so uredili Vanni D'Alessio (glavni urednik), Mila Orlić (namestnica glavnega urednika) in Kosana Jovanović (tajnica),

V uvodu so izrekli vso zahvalo prvi urednici prof. Vesni Bauer Munić, kakor tudi prof. dr. Darku Dukovskemu, ki je kot predstojnik Oddelka za zgodovino zagotovil večino finančnih sredstev za izid te številke, hkrati pa bil tudi pobudnik za zborovanje, katerega naslov so istočasno sprejeli tudi kot naslov pričujoče monografske izdaje.

Uredništvo sicer v uvodnih besedah naglaša, da je severni Jadran območje zgodovinske interakcije srednjeevropskih in mediteranskih narodov ter njihovih kultur, zato namerava revija v tem okviru obnoviti in ažurirati zgodovinske razprave in raziskovanja tega območja ter s tem nadaljevati svojo tradicijo nosilca in moderatorja znanstvenih razprav in srečanj med strokovnjaki različnih dežel in humanističnih strok.

Prispevki so sicer razvrščeni v tri sklope: v prvem, z naslovom *Pogledi na Sjevernojadranski prostor i njegovu historiografiju / Views on the Upper Adriatic and its Historiography*, je razvrščenih pet avtorjev, ki v svojih razpravah izpostavljajo nekatera kritična in aktualna vprašanja nacionalne memorije oziroma historiografije na severnojadranskem prostoru ob vprašanjih nekdanjega

Avstrijskega primorja, eksodusa in fojb v komparaciji med italijansko in hrvatsko historiografijo.

Tako že prva avtorica, Mila Orlić z Univerze na Reki, kritično analizira politike spomina na vojno in povojno obdobje na območju severnega Jadrana ter različne zgodovinske pristope k tej temi. V sestavku poudarja zlasti potrebo po uporabi komparativne in transnacionalne metode v analizi spornih dogodkov s tega območja, tako na eni strani povezanih z narodnoosvobodilno borbo, na drugi strani pa s fašističnim režimom. Pri tem avtorica naglaša, da je posebnost primera »vzhodne meje« v italijanskih znanstvenih pa tudi javnih razpravah v tem, da določen del samega zgodovinopisja vzdržuje in širi predsodke in stereotipe, ki do skrajnosti poenostavljajo zgodovinsko dogajanje ter se hkrati vnašajo tudi v javno mnenje. Ob tem je pomembna njena zaključna misel, da bo možno obnoviti odnos med zgodovino in nacionalnimi memorijami ter njej sami prepustiti dolgo senco II. svetovne vojne le v primeru, ko bo transnacionalna historiografska obdelava osvetlila različne aspekte zgodovinskega dogajanja v komparativnem in evropskem kontekstu in izluščila interpretacije, ki se bodo znašle v središču javnih razprav. Raoul Pupo z Univerze v Trstu je avtor prispevka *Alcuni problemi di storia comparata: l'alto Adriatico dopo le due guerre mondiali* (v hrvaškem prevodu *Neki problemi komparativne povijesti: sjeverni Jadran nakon dva svjetska rata*), kjer zagovarja stališče, da je lahko zgodovinska komparacija koristna, ker bi le tako nadvladali stereotipizirane in ideološke narative. V svojem prispevku je potegnil vzporednico povojnega obdobja na območju severnega Jadrana po obeh svetovnih vojnah. Gre namreč za obdobji, v katerih je moč zaznati izrazite paralelizme, saj se kot protagonista z ene in druge strani pojavljata dve nacionalni državi, vpreženi v teritorialna osvajanja ter delujeta tako na diplomatskem področju, kot na samem terenu, medtem ko z druge strani naletimo na izrazito pluralistično in razdrobljeno lokalno prebivalstvo, ki se je upiralo novemu režimu in ukrepom, ki jih je le-ta izvajal. Komparacija po avtorjevem mnenju zajema dolge procese razmejevanja, vojne okupacije, politike nacionalnega zatiranja na obmejnem območju, nestrpnost do manjšin, nasilje in vseh nadaljnjih procesov, ki so vodili do vojne/revolucije, poskusa etničnega čiščenja oziroma eksodusa.

Guido Franzinetti z Univerze v Alessandriji v svojem prispevku z naslovom *The Former Austrian Littoral and the Rediscovery of Ethnic Cleansing*, izpostavlja dve različni vprašanji: prvo predstavlja nujnost raznolikosti interpretativnih paradigem, znotraj katerih so potekale študije nacionalizmov v osemdesetih in devetdesetih let 20. stoletja, drugo pa zadeva aktualno uporabo interpretativnega modela, ki izvira iz teh diskusij s posebnim ozirom na nekdanje Avstrijsko primorje. Avtor pri tem naglaša, da so v recentnih študijah o Avstrijskem primorju v obdobju 1918-1948 končni preobrat na tem območju nekateri avtorji pojasnjevali kot rezultat delitve vzhodne Evrope na regije.

Vanni D'Alessio z Univerze v Neaplju in na Reki v svojem prispevku *Ponad egzodusa i fojbi. Nova italijanska literatura o »Istočnoj granici«*, kritično analizira novo historiografijo o »Confine orientale« oziroma o Julijski krajini in Avstrijskem primorju, saj je to območje v zadnjih letih znova pritegnilo pozornost italijanske javnosti. V največji meri je zaznati interes širše javnosti do vprašanja »eksodusa« in »fojb«. Avtor kljub temu v svojem sestavku ne govori izključno o obeh fenomenih, temveč tudi o »mejnem fašizmu«, iredentizmu ter celotnem prostoru severnega Jadrana v sodobni zgodovini.

Franko Dota z Univerze na Reki v sestavku z naslovom *Od usuda povijesti do fatalne greške: hrvatska historiografija o stradavanju i iseljavanju Talijana Istre i Rijeke*, spremlja dominantne in najpomembnejše elemente diskurzivnih in narativnih struktur v hrvatski historiografiji v kontekstu znanih fenomenov, kakršna sta »fojbe« in »eksodus«. Tekst hkrati povzema nekatere zaključke iz njegovega dela, napisanega na isto temo in objavljenega leta 2010.

V poglavju *Nova istraživanja o sjevernom Jadranu*, je predstavljenih pet avtorjev z raznolikimi temami, ki v glavnem zajemajo obdobje med obema vojnama oziroma prvo povojno obdobje. Edina Slovenka med njimi, Nevenka Troha z Inštituta za novejšo zgodovino v Ljubljani, je zastopana s prispevkom *The Slavic-Italian Brotherhood. Aspects of the Role the Italians had in the Slavic-Italian Anti-Fascist Union* in v njem zajema problematiko slovansko-italijanskih partijskih struktur v coni A in B od konca vojne pa do resolucije Kominforma leta 1948. Zadnja med njimi, Gloria Nemec z Univerze v Trstu (v italijanskem izvirniku in hrvaškem prevodu), predstavlja temo z naslovom *Processi di formazione della minoranza italiana, memorie e interpretazioni sul tema delle opzioni*, kjer predvsem na temelju ustnih virov in pripovedi posameznih protagonistov s pretežno hrvaškega dela Istre, razgrinja zapleteno problematiko med uradnimi opredelitvami opantstva in privatno-družinskimi, ki se kažejo na posameznih primerih. Revijo zaključuje rubrika *Ocene in poročila*, kjer posamezni avtorji ocenjujejo in predstavljajo dela Piera Purinija, Marina Manina in Slavena Bertoše, Kosana Jovanovič pa izčrpneje poroča o mednarodnem znanstvenem kongresu z naslovom *The Royal Body Conference*, ki se je odvijal v Londonu aprila 2012.

Salvator Žitko